

náš vidiek 3

hlasy a ohlasy slovenského vidieka

- **Z obsahu:**
- **Vitajte v Európe**
- **Príklady úspešných realizácií projektov z fondov EÚ**

Vitajte v Európe

a veľa úspechov, píše Kurt Krambach z Nemecka v mene združenia v obci Wulkow a pripájajú sa i ďalší naši priatelia z európskej siete vidieckych iniciatív PREPARE, ktorých sme požiadali, aby nám napísali pár slov o tom, čím žije v súčasnosti vidiek v ich krajine. S ich pomocou sme zozbierali informácie o národných vidieckych hnutiach, problémoch vidieka, ale aj úspechoch miestnych skupín v Estónsku, Fínsku, Nemecku, Maďarsku, Poľsku, Slovinsku, Škótsku a vo Švédsku. Väčší priestor sme poskytli informácii z Českej republiky, aby sme mohli porovnať, akú cestu prešiel vidiek v dvoch krajinách bývalého spoločného štátu. Obraz vidieka a vidieckych aktivít v Európe dotvárajú príklady využitia finančnej pomoci z fondov EÚ na Slovensku a prehľad základných údajov o rozlohe, počte a hustote obyvateľov, a čo je pre Náš vidiek zvlášť zaujímavé, aj o podiele vidieckeho obyvateľstva všetkých členských krajín rozšírenej Európskej únie.

Aktuálne správy o tom, čo sa udialo alebo pripravuje vo Vidieckom parlamente, Vidieckej organizácii pre komunitné aktivity a Vidieckom komunitnom fonde dopĺňajú dva príklady aktívnych obcí z vidieka na Slovensku a jedna

pokračovanie na str. 2

The opinions presented in the publication do not have to be in compliance with the policies and opinions of the European Commission.

Názory prezentované v publikácii sa nemusia zhodovať s politikou a názormi Európskej komisie.

The project was supported from the funds of the European Union.

Projekt bol podporený z fondov Európskej únie.

Vydanie tohto čísla bolo realizované v rámci projektu OZ Vidiecky parlament „Vitajte v Európe“ podporeného Delegáciou Európskej komisie v SR z programu PHARE SPP 2003.

Vidiecka organizácia
pre komunitné aktivity

**VIDIECKY
PARLAMENT
NA
SLOVENSKU**

- **Aktuality z VIPA a VOKA**
- **Voľný čas detí na vidieku**

Obsah

Vitajte v Európe...	1
Vidiek je pre rozšírenú Európu výzvou...	3
Dedinka Wulkow...	4
Vidiecky parlament v Maďarsku...	5
Vidiek v Poľsku...	6
Vidiecke Škótsko...	6
Estónska vidiecka aktivita Kodukant...	7
Zasadnutie VIPA vo Švédsku...	8
Vidiecke aktivity vo Finsku...	9
Český vidiek v roku 2004...	10
Slovinsko – krajina lesov a vidieckeho cestovného ruchu...	11
Dom rozvoja vidieka...	13
Kariérni poradcovia na vidieku...	14
Prehľad základných štatistických údajov o členských štátoch EÚ...	15
Členská schôdza VOKA...	17
Predstavujeme novú riaditeľku...	17
VOKA začína nový projekt...	18
Žraloci útočia – alebo s čím sa môžete stretnúť...	18
Zasadnutie predsedníctva Vidieckeho parlamentu v Humennom...	20
Stručne z VIPA...	21
Voľný čas detí na vidieku...	22
Návrat vidieckych studní...	23
Voda a domácnosť...	24
Spoločne pre 21. storočie – hľadanie budúcnosti...	25
Víťazom II. ročníka súťaže Dedina roka je obec Hrušov...	27
Sieť európskych vidieckych informačných centier Carrefour...	28
Vidieckom cestovný ruch...	30
Anketa...	33
Vysvetľovníček...	35
Bodka za číslom...	35

Vydavateľ: OZ VIPA a OZ VOKA

Náklad: 2000 ks

Uzávierka nasledujúceho čísla:

15. septembra 2004

Redakcia: Magdaléna Bernátová,

Michaela Heretová, Ivan Rončák

Grafika a sadzba: Svetozár Šomšák

Tlač: Ústav pre výchovu a vzdelávanie pracovníkov lesného hospodárstva, Zvolen

skúsenosť z krajín Európskej únie. V čísle prinášame informáciu zo súťaže Dedina roka 2003, z ktorej si víťazstvo odniesla obec Hrušov. Tvorba rozvojových programov je dnes aktuálnu témou – prečítajte si skúsenosť s prípravou Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja v Polomke.

Európska skúsenosť – sieť vidieckych informačných centier o Európskej únii Carrefour, ktoré obyvateľov vidieka nielen informujú, ale aj aktivizujú (aká podobnosť s našimi komunikačnými centrami), môžu byť inšpiráciou na rozšírenie aj v našej krajine. Ako inšpirácia môžu poslúžiť aj príklady vidieckej turistiky zo Švédska a ďalšie príklady z Fínska a Španielska.

Zjednotení v rozmanitosti – to bolo heslo Európskej únie pri oslavách jej rozšírenia. Počas prípravy aktivít projektu Vitajte v Európe, ktorý realizuje Vidiecky parlament na Slovensku s partnermi – občianskymi združeniami OZVENY v Hrachove a RODON v Klenovci, máme príklady aj o tom, že nielen mnohé vidiecke problémy, ale aj tradície sú v našich krajinách veľmi podobné. O podobnosti tradícií bude i netradičná výstava Európsky vidiecky dvor, ktorý bude prezentovať Občianske združenie Ozveny na Dňoch vidieka v Národnej rade SR (16. júna), na Gemersko-malohontských folklórnych slávnostiach (25.–27. júna) v Klenovci a na výstave Agrokomplex v Nitre v auguste tohto roku. Príďte sa pozrieť tam, kde máte najbližšie – srdečne Vás pozývame na praktické ukážky zjednotenia i rozmanitosti európskeho vidieka!

(r.)

*Foto na obálke: Typická slovinská vinica
foto: Samra Jahič*

Vidiek je pre rozšírenú Európu výzvou

*Michael Dower, ECOVAST,
Európska rada obcí a malých miest,
v mene siete PREPARE*

Sieť PREPARE zdraví Slovensko ako nového člena Európskej únie. 1. máj vidíme ako prirodzené znovuzjednotenie národov a ako historickú príležitosť vytvoriť lepšiu Európu.

Vidiecky parlament na Slovensku a ďalšie národné hnutia pôsobiace na vidieku vo Švédsku, Fínsku, Estónsku, Maďarsku, Poľsku a Slovinsku spolu tvoria partnerstvo v rámci siete PREPARE, ktorého cieľom je nielen posilniť občiansku spoločnosť, ale aj podporovať medzinárodnú výmenu v oblasti rozvoja vidieka hlavne v nových členských krajinách a tiež v prístupujúcich krajinách EÚ.

Nová Európska únia zložená z 25 krajín nám ponúka výzvu vo forme pestrej palety rôznorodých skúseností a tradícií vo sfére rozvoja vidieka, z ktorých môžeme všetci v najbližších rokoch čerpať.

Ale Európa v súčasnosti čelí ešte dôležitejšej výzve. Mnoho vidieckych oblastí trpí nedostatkom vo sfére sociálnej i ekonomickej, čo následne znižuje kvalitu života miliónov ľudí žijúcich na vidieku a zároveň vytvára neprimeraný tlak na mestá, kam ľudia z vidieka migrujú za vidinou lepšieho života a prosperity. Riešenie tohto problému si vyžaduje enormné úsilie v oblasti obnovy vidieka, ktoré by malo byť vynakladané pod záštitou všetkých obyvateľov vidieka – farmárov, podnikateľov,

občianskych združení a miestnych úradov. Keďže prekvitajúci a prosperujúci vidiek prinesie ošoh všetkým, mali by sa na jeho obnove podieľať tiež veľké mestá, mestechká, ale aj nadácie, banky a väčšie spoločnosti.

V snahe podporiť toto úsilie musíme aj my presvedčiť EÚ a jej 25 členských štátov o nutnosti prijatia ešte ambicióznejšieho prístupu k integrovanému rozvoju vidieka, než aký presadzovala EÚ doteraz. Nové chápanie integrovaného rozvoja vidieka musí byť oveľa viac multisektorálne než ako to, ktoré v súčasnosti kladie hlavný dôraz na poľnohospodárstvo ako také. Na druhej strane tento nový prístup musí mať lokálny charakter, v rámci ktorého by došlo k rozvoju aktivít typických pre vidiek. Integrovaný rozvoj vidieka je koncipovaný tak, aby posilnil občiansku spoločnosť a stimuloval vznik a rozvoj partnerstiev, čerpajúc pritom zo skúsenosti z programu LEADER.

Práve teraz nastal ten správny čas pre oživenie európskeho vidieka a členské organizácie siete PREPARE sú pripravené zohrať významnú úlohu v tomto zložitom procese.

Nech žije spoločná Európa!

Logo siete PREPARE

Dedinka Wulkow/

úspešný príklad rozvoja
na svetovej výstave

Kurt Krambach

Vidiecke územia v Nemecku sú veľmi rozdielne, pričom táto rôznorodosť je daná historickým vývojom a najmä geografickou rozmanitosťou tohto najľudnatejšieho štátu Európskej únie, ktorý sa rozprestiera od bavorských Álp až po pobrežie Baltického a Severného mora.

Ústup poľnohospodárskej výroby vo vidieckych oblastiach v západnej časti krajiny bol nasledovaný väčšinou rozvojom zmiešanej vidieckej ekonomiky, ako aj dochádzaním obyvateľov vidieka do miest, kde im poskytuje pracovné miesta priemysel. Osobitné problémy má východná časť krajiny: vysoká nezamestnanosť (viac než 20 percent) ako dôsledok ukončenia výroby v tradičných priemyselných odvetviach socialistickej ekonomiky a poklesu poľnohospodárstva ako aj zužovanie infraštruktúry kvôli poklesu populácie na vidieku. Obyvatelia vidieka – najmä mladí – odchádzajú do západných častí krajiny, čoho prirodzeným následkom je aj zníženie pôrodnosti.

Dôležitou úlohou pre existenciu vidieckej ekonomiky vo východných regiónoch Nemecka je zachovanie transformovaných družstevných fariem (priemernej veľkosti okolo 1000 hektárov) a existencia ďalších družstevných foriem hospodárenia, ako aj obnova silných súkromných fariem (priemernej veľkosti 100 ha).

Veľmi dôležité sú však aj miestne a regionálne iniciatívy pre podporu ekonomickej,

sociálnej a kultúrnej obnovy v obciach. Dobrým príkladom je súťaž medzi komunitami východného Nemecka, ktorá prebehla od roku 1995 do roku 2000 a bola veľmi nápomocná vo vytváraní takýchto iniciatív. Myšlienka súťaže vznikla zo skúseností malej dedinky Wulkow (neďaleko Frankfurtu, pri hranici s Poľskom). Na základe koncepcie udržateľného a integrovaného rozvoja z roku 1990 a pod vedením miestneho združenia Oekospeicher-Verein sa v tejto dedinke podarilo vytvoriť nové pracovné miesta, ekologicky orientovanú infraštruktúru, obnoviť vidiecku kultúru a miestnu komunitu. Výsledkom bol dokonca nárast počtu obyvateľov zo 156 na 232. Tento úspešný model vidieckeho rozvoja bol prezentovaný na svetovej výstave EXPO 2000 v Hannoveri.

Združenie Oekospeicher v dedinke Wulkow, ktoré je členom FORUM SYNERGIES a siete PREPARE, je pripravené podeliť sa so svojimi skúsenosťami s Vami a posiela Vám srdečný pozdrav s príaním úspešného rozvoja v Európskej únii!

Autor je sociológ, venuje sa rozvoju vidieka, vedie diskusný kruh o vidieckom rozvoji v Berlíne. Je členom Združenia „Oekospeicher“ v dedinke Wulkow.

Auerbergland-Allgaeu
foto: Ursel Ochs

Vidiecky parlament v Maďarsku

Magdaléna Bernátová

Vidiecky parlament v Maďarsku bol založený v apríli 1998 a oficiálne zaregistrovaný v roku 1999. Dnes v ňom pracuje 490 miestnych a národných neziskových organizácií a miestnych akčných skupín. Ako svoje ciele si postavil budovanie sietí iniciatív vidieckeho komunitného rozvoja, posilnenie organizačnej kapacity miestnych komunít, samospráv, verejného a súkromného sektora na vidieku, podporu spolupráce medzi rôznymi aktérmi a sektormi vidieckeho rozvoja na miestnej, národnej a regionálnej úrovni, ochranu miestneho prírodného a kultúrneho dedičstva a podporu ekonomického rozvoja na vidieku, rozvoj miestnej demokracie a občianskej participácie, zlepšenie situácie znevýhodnených skupín občanov ako ženy, mládež a etnické skupiny a prezentáciu najlepších príkladov vidieckeho rozvoja.

Vidiecky parlament pracuje na základe strategických rozhodnutí národného zhromaždenia, ktoré sa schádza jedenkrát ročne. Národné zhromaždenie volí prezídium, ktoré realizuje stratégiu a organizuje aktivity Vidieckeho parlamentu. Každý jeho člen má právo vytvoriť pracovnú skupinu. V poslednom čase pôsobili pracovné skupiny pre celoživotné vzdelávanie, farmárstvo a spracovanie potravín, životné prostredie a ochranu krajiny, komunitný ekonomický rozvoj, mládež, vidiecky cestovný ruch, médiá, medzinárodné vzťahy, vidiecke ženy, sociálne záležitosti, menšiny a integrovaný vidiecky rozvoj. Pracovné

skupiny pracujú podľa ročných plánov v spolupráci s prezídiom. Vidiecky parlament má malú kanceláriu s dvomi manažérmi na plný pracovný úväzok.

Ministerstvo poľnohospodárstva a vidieckeho rozvoja, ktoré je zodpovedné za realizáciu programu SAPARD, požiadalo Vidiecky parlament v Maďarsku o partnerstvo pri výbere najlepších žiadostí pre tento program. Vidiecky parlament tiež prispel k finálnej verzii maďarskej stratégie rozvoja vidieka a je členom monitorovacieho výboru SAPARD. Má dobré kontakty s vidieckymi parlamentmi vo Švédsku, Estónsku a na Slovensku.

5 • • • • •

Ilustračné foto

Vidiek v Poľsku

Urszula Budzich-Szukala

• • • • • 6

V Poľsku žije vo vidieckych oblastiach 38 percent obyvateľov. Od začiatku transformácie v roku 1989 všetky ekonomické sektory prechádzajú rapidnou reštrukturalizáciou. V poľnohospodárstve však pracuje stále príliš veľa ľudí – približne 18 percent. Vysoká nezamestnanosť (v celom Poľsku priemerne 20 percent) je najväčšia práve vo vidieckych oblastiach.

Najväčšími problémami vidieckych obyvateľov je nedostatok alternatívnych zdrojov príjmu, nedostatočná dostupnosť vzdelania a informácií a nízka úroveň infraštruktúry (nie len technickej – cesty, telefóny, rozvody vody, ale tiež sociálnej – služby, banky a pod.). Mnohé inštitúcie sa pokúšajú zlepšiť situáciu a zvýšiť zapojenie miestnych komunít v hľadaní riešení problémov na vidieku.

Dôležitú úlohu tu má miestna samospráva, ale tiež občianske združenia, ktoré začali vznikať najmä v poslednom desaťročí. V niektorých častiach krajiny vznikli miestne partnerstvá spájajúce verejný a súkromný sektor, ktoré sa snažia nájsť inovátné riešenia vo vidieckom cestovnom ruchu, miestnych produktoch, malom podnikaní a ďalších činnostiach vhodných pre vidiecku ekonomiku.

Od roku 2002 sú takéto iniciatívy podporované národnou koalíciou vidieckych organizácií – Poľským vidieckym fórom (FAOW), ktoré je členom Európskej siete PREPARE.

Autorka pracuje v organizácii Poľské fórum pre animáciu vidieka

Vidiecke Škótsko

Vanessa Halhead, škótska vidiecka sieť

Škótsko je súčasťou Veľkej Británie od roku 1707. Vidiecke oblasti tvoria 90 percent územia Škótska, žije v nich 30 percent obyvateľov a títo tvoria 27 percent zamestnanosti v krajine. Krajina je veľmi rôznorodá – od rovinných území na juhu a východe, až po známe „highlands“ – vysokiny a ostrovy na severe a západe. Hlavnými zamestnávateľmi sú tu cestovný ruch a služby. Vidiecke oblasti trpia hlavne poklesom poľnohospodárstva, zamestnanosti, migráciou do miest a nedostatkom služieb. Väčšinu pôdy vlastní menej než 1500 súkromných vlastníkov. Miestna demokracia je v porovnaní s Európou menej rozvinutá – sú tu príliš veľké samosprávy. Miestny rozvoj sa orientuje na vytvorenie pracovných miest, budovanie kapacít v miestnych komunitách, na rozvoj služieb a vzdelania. Mnohé mimovládne organizácie podporujú rozvoj vidieka. Od roku 1987 do roku 1999 koordinovala ich aktivity organizácia Rural Forum Scotland – Vidiecke fórum Škótsko. V súčasnosti sú snahy o jeho obnovenie.

Typický pohľad na škótsku krajinu
foto: Vanessa Halhead

Estónska vidiecka aktivita Kodukant

Kaja Kaur

Estónsko je malou a tradične vidieckou krajinou. V jeho 4430 obciach a 47 mestách žije 1,4 milióna obyvateľov. Vidiecke tradície sú tu silné a pretrvali aj storočia okupácie, ale vidiek je ťažko skúšaný aj v súčasnom období nezávislosti. Transformácia na trhový ekonomiku a poľnohospodárske reformy negatívne ovplyvnili vývoj na vidieku, zatiaľ čo ekonomika miest rýchlo rástla. To viedlo k veľkým nerovnostiam v rozdelení bohatstva medzi regiónmi. Vidiecke oblasti začali opúšťať obyvatelia a pôda sa prestáva obhospodarováť. Ľudia na vidieku sa cítia bezmocní pri riešení svojich problémov. Do tejto situácie vstúpil Kodukant – národná vidiecka aktivita, ktorá vznikla začiatkom 90. rokov ako prvá z podobných aktivít vo východnej Európe. Jej cieľom bolo zlepšiť podmienky života na vidieku.

V rokoch 1992–1993 sa začali prípravné práce s cieľom naštartovať proces vidiekeho hnutia; najprv v dvoch pilotných regiónoch,

Estónska obec z chleba

foto: Kaja Kaur

v spolupráci s ich partnerskými regiónmi vo Švédsku. Úspech pilotných projektov sa veľmi skoro stal známym aj v ostatných obciach v Estónsku a niektoré regionálne združenia sa zaregistrovali ako oficiálne mimovládne organizácie. Dnes má Kodukant zastúpenie vo všetkých 15 regiónoch v Estónsku. Do rôznych typov aktivít Kodukantu je priamo zapojených viac ako 4000 jednotlivcov a mnoho ďalších nepriamo.

Národná aktivita pre rozvoj vidieka Kodukant sa oficiálne zaregistrovala ako mimovládna organizácia v roku 1997. Je to združenie mimovládnych organizácií, ktoré pracuje na troch úrovniach. Prvou je národné združenie, pozostávajúce z krajských združení a ďalších mimovládnych organizácií. Druhú úroveň tvorí 15 nezávislých krajských združení v každom kraji a napokon na tretej úrovni je zapojených viac než 400 združení v obciach a malých mestách.

Kodukant (toto slovo v preklade znamená „domov“) reprezentuje a podporuje ducha vidiekeho dedinského života. Je zjednocujúcou silou pre mnoho roztrúsených vidieckych komunít. Hnutie pracuje systémom „zdola nahor“, je vlastníctvom vidieckych ľudí a zdrojom ich hrdosti a je rešpektované národnou vládou i miestnymi samosprávami. Kodukant sa stal aktívnym partnerom Ministerstva poľnohospodárstva Estónska. Je tiež poradcom pre rozširujúce sa vidiecke národné iniciatívy v strednej a východnej Európe, má blízke vzťahy s vidieckymi hnutiami v severských krajinách a je aktívnym hráčom v procese presadzovania záujmov vidieka na úrovni EÚ prostredníctvom siete PREPARE.

Kodukant svojimi výsledkami ukazuje, ako spoločná práca môže zlepšiť imidž, dôveru a život ľudí na vidieku, a to vo veľmi krátkom čase, napriek opozícii a nedostatku zdrojov v krajine, ktorá prechádza veľkými zmenami.

Autorka pracuje v združení KODUKANT, estónske hnutie obcí a malých miest.

..... 8 Zasadnutie Vidieckeho parlamentu vo Švédsku

Magdaléna Bernátová

V máji sa švédsky vidiek sústreďuje na juh krajiny do mestečka Ystad, kde v dňoch 21.–23. mája prebieha 8. zasadnutie Vidieckeho parlamentu Švédska. Podujatie je stretnutím všetkých, ktorí pracujú na rozvoji svojej vidieckej komunity. Účastníci budú diskutovať o tom, ako vidiecke hnutie môže prispieť k spoločenskému rozvoju a trvalo udržateľnému miestnemu rozvoju. Zasadnutia sa zúčastnia tiež politici a ďalší významní predstavitelia inštitúcií, aby získali dôležité informácie pre svoju prácu v politike rozvoja vidieka. Celé zasadnutie Vidieckeho parlamentu sústreďí svoje

diskusie okolo ústrednej témy, ktorej prvá časť je zároveň sloganom Švédskeho vidieckeho hnutia: „Nech žije celé Švédsko – od Haparandy po Ystad.“ Haparanda ležiaca na severe a Ystad na juhu krajiny sú symbolmi toho, že Švédske vidiecke hnutie má od svojho začiatku za cieľ povzbudiť život na vidieku v celej krajine.

Organizátor májového zhromaždenia Švédske vidiecke hnutie Nech žije celé Švédsko, ktoré sa nazýva vidieckym parlamentom, pracuje na základe desiatich priorít pre vidiecky rozvoj sformulovaných pred štyrmi rokmi na zasadnutí vidieckeho parlamentu. Mnohé z týchto návrhov sa však podľa samotných predstaviteľov hnutia nestretli zatiaľ s dostatočným záujmom. Preto by v máji tohoto roku by mali účastníci vidieckeho parlamentu upresniť kompetencie, nástroje a pracovné metódy miestnych skupín, ktoré pracujú v jednotlivých komunitách – obciach.

Aj vo Švédsku veľké mestá priťahujú viac zdrojov a predstavujú tak príležitosti aj pre okolité malé mestá a vidiecke oblasti. Dnes ľudia cestujú oveľa viac ako predtým – nielen za oddychom, ale aj za prácou. Takto je možné mať príjemné podmienky na bývanie na vidieku a zároveň pracovať na úplne inom mieste. Napríklad región Skåne, kde sa koná májové zasadnutie švédskeho vidieckeho parlamentu, tvorí jednotný ekonomický celok zahŕňajúci juh Švédska aj časť Dánska vrátane jeho hlavného mesta Kodaň. To všetko poskytuje nové možnosti, ale tiež vyžaduje nové spôsoby myslenia a plánovania. Preto jednou z tém zasadnutia švédskeho vidieckeho parlamentu bude diskusia o možnostiach rozvoja vidieckych oblastí ležiacich blízko mestských centier.

Na zasadnutí Vidieckeho parlamentu vo Švédsku sa zúčastní za Vidiecky parlament na Slovensku Jela Tvrdoňová.

*Farmársky dom z roku 1736, skanzen
Gammlia, Umeå
foto: Magdaléna Bernátová*

Vidiecke aktivity vo Fínsku

Magdaléna Bernátová

Vidiecke akčné združenie vo Fínsku podporuje vidiecke aktivity a miestne iniciatívy pre vidiecky rozvoj na národnej úrovni. Jeho členmi sú občianske združenia a vidiecke organizácie, miestne akčné skupiny, ako aj národné organizácie. Jedným z hlavných cieľov v tomto akčnom hnutí rozvoja fínskeho vidieka je posilniť a prehĺbiť vytváranie sietí na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni. Na regionálnej úrovni pôsobí vo Fínsku 19 regionálnych vidieckych združení.

Na miestnej úrovni pôsobí v krajine 58 miestnych rozvojových spoločenstiev, ktoré sa tiež nazývajú miestne akčné skupiny. Tieto sú spolu prepojené na národnej úrovni v Sieti miestnych akčných skupín Fínska, ktorá pôsobí pri Vidieckom akčnom

združení Fínska. Každá miestna akčná skupina realizuje rozvojový plán pre svoje územie a získava financie z jedného alebo viacerých zdrojov. Zdrojmi sú programy financované z EÚ – programov LEADER+, ALMA (Vidiecky rozvojový program), ako aj z národného programu POMO+. Miestne akčné skupiny budú do roku 2006 príjmcami pomoci v celkovej sume 340 miliónov EUR.

Cieľom Siete miestnych akčných skupín Fínska je získavanie a distribúcia informácií o ich aktivitách. Sieť informuje prostredníctvom takých kanálov ako časopis Maaseutu Plus (Maaseutu = vidiecky), webového portálu www.maaseutoplus.net a informačných listov. Organizuje tiež kurzy a stretnutia pre svojich členov. Je financovaná Ministerstvom poľnohospodárstva a lesníctva Fínska.

Funguje tiež ako sprostredkovateľ spolupráce medzi miestnymi akčnými skupinami a ďalšími aktívnymi skupinami na vidieku, ako sú vidiecke organizácie, sieť kancelárií Carrefour (informačné centrá o EÚ), Centrá rozvoja zamestnanosti a ekonomiky a pod.

9 • • • • •

Ilustračné foto

foto: Magdaléna Bernátová

Český vidiek v roku 2004

••••• 10

Oldřich Čepelka

V posledných rokoch sa udiali v Českej republike tri významné zmeny, ktoré bezprostredne ovplyvňujú vyhliadky vo financovaní potrieb českého vidieka: prechod časti kompetencií a financovania z ministerstva pre miestny rozvoj na ministerstvo poľnohospodárstva, vznik krajskej úrovne samosprávy a vstup Českej republiky do EÚ.

Česká republika je Slovensku hádam najbližšia aj v problematike vidieka. Preto namiesto charakteristiky českého a moravského vidieka predpokladám, že inšpiratívnejší bude pre Vás stručný prehľad o aktivitách rôznych inštitúcií na národnej, krajskej a miestnej úrovni. Na celoštátnej úrovni pôsobia v oblasti štátnej politiky pre vidiek v ČR Ministerstvo pre miestny rozvoj a Ministerstvo poľnohospodárstva. Okrem nich pôsobí v celonárodnom meradle niekoľko mimovládnych inštitúcií. K vedúcim neziskovým organizáciám v problematike rozvoja vidieka patria najmä tri – Spolok pre obnovu vidieka, Centrum pre komunitnú prácu ČR a Omega Liberec.

Medzi významné aktivity Ministerstva pre miestny rozvoj ČR v rámci rozvoja vidieka patrí každoročné organizovanie programu obnovy vidieka (v posledných rokoch až 520 mil. Kč pre stovky obcí a mikroregiónov), iniciovanie vzniku vidieckych mikroregiónov a ich rozvojových stratégií, ako aj príprava na program LEADER. V posledných rokoch toto ministerstvo odovzdávalo kompetencie pre výber žiadostí o financovanie z programu rozvoja vidieka na jednotlivé kraje.

Ministerstvo poľnohospodárstva ČR sa snaží obohatiť svoj pohľad o problematiku vidieka (teda ísť mimo klasické témy produkčného poľnohospodárstva). Do svojho operačného programu „Rozvoj vidieka a multifunkčné poľnohospodárstvo“ zahrnulo opatrenie 2.1.4 k rozvoju vidieka, ktoré má základné charakteristiky iniciatívy EÚ-LEADER+. Vyhlásenie je však odsúvané podobne ako ostatné opatrenia tohoto operačného programu na druhý polrok tohto roku. Vlni vznikol na ministerstve odbor rozvoja vidieka a ekológie, ktorý vyhlásil program LEADER pre ČR určený na investície obcí, neziskových organizácií a podnikateľov v poľnohospodárstve (do uzávierky na začiatku apríla sa prihlásilo so svojimi stratégiami 31 miestnych akčných skupín).

Spolok pre obnovu vidieka (SPOV) vznikol na začiatku 90-tych rokov podľa vzoru Rakúska a Bavorska a odvtedy zohral v obnove vidieka dôležitú úlohu. V súčasnosti má viac než 700 členov, prevažne starostov obcí. Má kontakty na senátny výbor pre rozvoj vidieka, na ministerstvá a ďalšie inštitúcie. Organizuje súťaž Vesnice roku. Má však skôr spolkový, než lobistický a poradenský charakter – zaoberá sa najmä prenosom informácií a diskusiami.

Tri regionálne workshopy, ktoré vlni na jar usporiadala Omega Liberec, možno prvýkrát dostali za jeden stôl zástupcov štátnej správy, krajských samospráv, starostov vidieckych obcí, predstaviteľov neziskových organizácií, zástupcov vysokých škôl, poradenských agentúr a ďalších subjektov, ktoré pôsobia vo vidieckom priestore. Tieto stretnutia, ako aj národný workshop v Prahe, ukázali okrem iného jasnú potrebu celoštátnej organizácie, platformy alebo siete, ktorá by obhajovala záujmy vidieka, vystupovala ako silný a dôveryhodný partner voči vláde a krajským samosprávam, pôsobila na legislatívu, stimulovala vznik miestnych partner-

stiev a pomáhala vidieckym mikroregiónom poskytovaním informácií, sprostredkovaním kontaktov, vzdelávacími a poradenskými službami.

Na krajskej úrovni pôsobí okrem Prahy celkom 13 krajských samospráv. Tieto aktívne prevzali rozdeľovanie príspevkov z programu obnovy vidieka. Niektoré kraje (napr. Olomoucký) začali pripravovať vlastné, krajské programy obnovy a rozvoja vidieka.

Krajské spolky pre obnovu vidieka začali vznikať v roku 2003, v súčasnosti pôsobia v šiestich krajoch. Ich členská základňa a spôsoby spolupráce s krajskými inštitúciami sa ešte len vytvárajú.

Vidiecke mikroregióny začali vznikať z podnetu Ministerstva pre miestny rozvoj ČR v druhej polovici 90-tych rokov. Dnes sa dajú počítať na stovky, sú však väčšinou malé (s počtom 5–10 tisíc obyvateľov). Väčšina z nich má spracované komplexné stratégie rozvoja, tie však prevažne sumarizujú zábery obcí, nie však ďalších subjektov, ktoré na vidieku pôsobia. Vďaka osвете k programom LEADER začali vznikať miestne akčné skupiny, ktoré sú zakladané ako miestne medzisektorové partnerstvá (v súčasnosti niekoľko desiatok skupín).

Vidiecke sídla majú problémy s dopravou a službami, so stratou základných škôl, v niektorých oblastiach i s výraznou nezamestnanosťou (v ČR sa uznáva problémovosť regiónu už od 10 percentnej nezamestnanosti). Zvlášť malé obce cítia ekonomický tlak na zlučovanie, proti čomu väčšinou protestujú. Pre svoju kapitálovú slabosť sa nemôžu hlásiť ako žiadatelia o financovanie zámerov zo štrukturálnych fondov EÚ (z tzv. operačných programov). Niektoré obce však majú dobrú skúsenosť s využívaním rôznych programov ČR (Program obnovy vidieka) a EÚ (Phare CBC, SAPARD a i.).

Medzisektorové partnerstvá sú zatiaľ v začiatkoch svojho vzniku, medzi najviac roz-

vinuté patria partnerstvá v regiónoch Haná pri Olomouci, Povodie Stonávky pri Frýdku-Místku, Posázavie, Podještědie pri Liberci, Podralsko pri Českej Lipe, Cidlina pri Hradci Králové, Vltavotýnsko a Růže pri Českých Budejoviciach, Vladař pri Karlových Varoch, Nový Dvůr pri juhomoravskom Kyjove a ďalšie. Medzisektorové partnerstvá budú mať v júni celoštátne stretnutie v Prahe.

Autor pôsobí v neziskovej organizácii Omega Liberec

Slovinsko – krajina lesov a vidieckeho cestovného ruchu

Samra Jahič

Veľká časť obyvateľov Slovinska žije na vidieku. Napriek tomu relatívne málo z nich je aktívnych v poľnohospodárstve – až tri štvrtiny Slovinska zahŕňajú oblasti s nepriaznivými podmienkami pre poľnohospodárstvo. Farmy sú pomerne malé (len 6 percent fariem obhospodaruje viac ako 10 ha pôdy), preto je úroveň profesionálneho poľnohospodárstva a produktivita fariem stále nízka. Na Slovinsko sa úplne dovážajú také poľnohospodárske produkty, ako sú obilniny, cukor, olej, exotické ovocie. Na druhej strane sú tu prebytky v produkcii mlieka, hydiny, bravčového mäsa, chmeľu a vína. Lesy v Slovinsku pokrývajú až 54 percent územia, čím sa umiestňuje na treťom mieste medzi krajinami Európy.

Možnosti pre intenzívne poľnohospodárstvo sú tak obmedzené a vážnym problémom je zarastanie poľnohospodárskej pôdy lesmi.

••••• **12**

Slovinsko ako krajina s horami, údoliami a rovinami popretkávaná mnohými riekami a potokmi je ako predurčená pre vidiecky cestovný ruch. Množstvo vidieckych fariem ponúka zaujímavé strávenie dovolenky pre turistov uprostred zelene a ticha. Hostia môžu stráviť život na vidieku mnohými spôsobmi – na farmách je možné ochutnať domáce jedlá a nápoje, ubytovať sa a stráviť viacero dní rôznymi aktivitami, alebo len tak oddychovať. V roku 1997 bolo v Slovinsku založené Združenie turistických fariem, ktoré dnes zahŕňa 270 fariem, či už turistických (s ubytovaním) alebo tzv. „návštevných“ (bez ubytovania), ako aj 190 vínnych obchodov. Od roku 1999 sú turistické farmy v Slovinsku hodnotené jablkom ako symbolom kvality. Farma môže dostať od jedného po štyri jablká, podľa rozsahu a kvality zariadenia a čistoty.

Únia slovinských združení organických farmárov je strešná organizácia založená v roku 1999. Jej členmi sú regionálne združenia organických farmárov, ktorých členskú základňu tvoria individuálni farmári. Všetky farmy sú zahrnuté do inšpekčného a certifikačného systému organického farmárstva.

Slovinské vidiecke mládežnícke združenia sa spojili do Únie vidieckej mládeže v Slovinsku, vidiecke ženské združenia sú zase členmi Únie vidieckych žien v Slovinsku. Okrem týchto organizácií existuje mnoho združení pre vidiecky rozvoj. Ako výsledok programu PREPARE bola v Slovinsku v roku 2002 vytvorená Slovinská sieť vidieckeho rozvoja.

*Autorka pracuje
v Slovinskej sieti rozvoja vidieka*

*Panónsky dom. Takéto domy, vyznačujúce sa farebnosťou a špeciálnou konštrukciou strechy z dreva, slamy a blata je možné stále nájsť v regióne Prekmurje
foto: Igor Modic*

Dom rozvoja vidieka

Barbora Gerhátovej

Miesto realizácie: obec Chrabrany

Realizátor: Obec Chrabrany, Mlynská 326/3, 955 01 Chrabrany

Typ projektu: neziskový

Doba realizácie: apríl 2004–marec 2005

Popis projektu: Cieľom projektu je zvýšenie atraktivity regiónu a jeho zviditeľnenie a zachovanie hodnôt kultúrneho dedičstva vidieka. Projekt sa realizuje v troch etapách, ktoré zahŕňajú jednotlivé rekonštrukčné práce na objekte bývalej základnej školy. Obec si od neho sľubuje oživenie kultúrnych tradícií a remesiel, zlepšenie spolupráce a partnerstva, obnovu komunikácie a spolupatričnosti života na vidieku, zvýšenie vzájomného rešpektu a tolerance a zvýšenie sebavedomia občanov obce a regiónu.

Priestory Domu rozvoja vidieka budú využívané ako miesto pre organizovanie aktivít rôzneho charakteru pre obyvateľov a taktiež návštevníkov regiónu. Pôjde predovšetkým o kurzy vyšívania, háčkovania, košíkárstva a rezbárstva. Z radov domácich odborníkov využijeme poznatky z ovocinárstva. Ďalej je naplánované organizovanie príležitostných ukážok zdobenia perníkov, aranžovania stolov, maľovania kraslíc. Výsledky prác z týchto kurzov budú prezentované vo výstavných miestnostiach Domu rozvoja vidieka. Taktiež bude zriadená výstavná miestnosť regionálnych tradícií, kde budú expozície historického odkazu ako pôvodné kroje, výšivky, umelecké výrobky, hospodárske náradie. Vzdelávacie aktivity

a prezentácie sa budú uskutočňovať v spolupráci so Združením mikroregiónu Svornosť. Priestory Domu rozvoja vidieka budú miestom pre stretávanie sa a nácvik divadelníkov, speváckeho zboru, dychovej hudby a stretávanie sa spolkov a záujmových klubov.

Celkový náklad: 10.017.156 Sk s DPH

Poskytnutý grant: 8.010.665 Sk

Donor: Pôdohospodárska platobná agentúra (program SAPARD)

Autorka pracuje v Združení obcí mikroregiónu Svornosť

Objekt pred začiatkom rekonštrukčných prác a predpokladaný stav po realizácii projektu
foto: Barbora Gerhátovej

Kariérni poradcovia na vidieku

••••• 14

Katarína Kubiňáková, VOKA

Miesto realizácie: mikroregióny Banskobystrického a Prešovského kraja (obce Čierny Balog, Čelovce, Heľpa, Hrachovo, Hrušov, Klenovec, Polomka, Tichý Potok)

*Prvých siedmi slovenskí
kariérni poradcovia na vidieku
foto: Katarína Kubiňáková*

Realizátor: Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity, Námestie Štefana Moyzesa 4, 974 01 Banská Bystrica

Typ projektu: školiaci

Doba realizácie: máj–október 2003

Popis projektu: Cieľovou skupinou v projekte boli nezamestnaní na vidieku. Títo nezamestnaní potrebujú, aby služba a

poradcovia prichádzali priamo za nimi, potrebujú častejšiu motiváciu a pozitívne príklady. Samotnou cieľovou skupinou bolo 7 ľudí z vybraných obcí, ktorí boli pilotne vyškolení v oblasti kariérneho poradenstva.

Hlavným cieľom projektu bolo podporiť rozvoj zamestnanosti na vidieku a možnosti zamestnať sa na vidieku, prípadne v blízkosti okolí, ako aj pripraviť, realizovať a manažovať pilotnú sieť kariérnych poradcov (KP) na vidieku ako nástroja rozvoja zamestnanosti vidieka.

V rámci projektu expertná skupina pripravila podrobnú metodológiu, prví KP potom absolvovali spolu 13 dní tréningov a jedno hodnotiace stretnutie. Tréningy sa venovali oblastiam ako je práca s výpočtovou technikou, aktívna politika zamestnanosti, tvorba a využitie databáz, proces poradenstva pre prácu s klientom, legislatíva a tvorba podnikateľských plánov a pod. Získané poznatky si hneď overili v praxi – poradcovia pracovali vo svojich obciach a mikroregiónoch, mapovali situáciu nezamestnaných. Sedem poradcov oslovilo počas doby trvania projektu 937 evidovaných nezamestnaných a 109 zamestnávateľov v 24 obciach a 1 meste.

Skúsenosti a vedomosti z tohto projektu využijeme pri implementácii druhej línie nového projektu „Služby zamestnanosti pre mladých ľudí na vidieku – Profesionálne vzdelávanie a mikropôžičky“, ktorý sme vďaka podpore talianskej nadácie UNIDEA – Unicredit Foundation začali realizovať v apríli tohto roku.

Celkový náklad: 29.087 EUR

Poskytnutý grant: 27.632 EUR

Donor: Grantová schéma Rozvoj ľudských zdrojov prostredníctvom poradenstva a vzdelávania na regionálnej úrovni PHARE 2000.

Prehľad základných štatistických údajov o členských štátoch EÚ

Belgicko

Počet obyvateľov (v tis.): 10 296
Rozloha (km²): 30 510
Hustota obyvateľov (počet na km²): 337,5
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 2,5%

Cyprus

Počet obyvateľov (v tis.): 793
Rozloha (km²): 9 251
Hustota obyvateľov (počet na km²): 85,7

Česká republika

Počet obyvateľov (v tis.): 10 246
Rozloha (km²): 78 866
Hustota obyvateľov (počet na km²): 129,9
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 25,4%

Dánsko

Počet obyvateľov (v tis.): 5 351
Rozloha (km²): 43 094
Hustota obyvateľov (počet na km²): 124,1
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 14,9%

Estónsko

Počet obyvateľov (v tis.): 1 338
Rozloha (km²): 45 226
Hustota obyvateľov (počet na km²): 29,6
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 30,6%

Fínsko

Počet obyvateľov (v tis.): 5 197
Rozloha (km²): 337 030
Hustota obyvateľov (počet na km²): 15,42
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 42,4%

Francúzsko

Počet obyvateľov (v tis.): 547 030
Hustota obyvateľov (počet na km²): 109,4
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 24,3%

Grécko

Počet obyvateľov (v tis.): 10 970
Rozloha (km²): 131 940
Hustota obyvateľov (počet na km²): 83,1
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 39,4%

Holandsko

Počet obyvateľov (v tis.): 16 067
Rozloha (km²): 41 526
Hustota obyvateľov (počet na km²): 386,9
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 10,3%

Írsko

Počet obyvateľov (v tis.): 3 911
Rozloha (km²): 70 280
Hustota obyvateľov (počet na km²): 55,6
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 40,5%

Litva

Počet obyvateľov (v tis.): 3 465
Rozloha (km²): 65 200
Hustota obyvateľov (počet na km²): 53,1
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 31,3%

Lotyšsko

Počet obyvateľov (v tis.): 2 329
Rozloha (km²): 64 589
Hustota obyvateľov (počet na km²): 36,1
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 41,6%

Luxembursko

Počet obyvateľov (v tis.): 447
Rozloha (km²): 2 586
Hustota obyvateľov (počet na km²): 172,9
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 7,8%

Maďarsko

Počet obyvateľov (v tis.): 9 923
Rozloha (km²): 93 030
Hustota obyvateľov (počet na km²): 106,7
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 35%

• • • • • **16**

Malta

Počet obyvateľov (v tis.): 393
Rozloha (km²): 316
Hustota obyvateľov (počet na km²): 1 243,7
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 8,7%

Nemecko

Počet obyvateľov (v tis.): 82 414
Rozloha (km²): 357 021
Hustota obyvateľov (počet na km²): 230,8
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 12,1%

Poľsko

Počet obyvateľov (v tis.): 38 622
Rozloha (km²): 312 685
Hustota obyvateľov (počet na km²): 123,5
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 37,3%

Portugalsko

Počet obyvateľov (v tis.): 10 049
Rozloha (km²): 92 391
Hustota obyvateľov (počet na km²): 108,8
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 32,9%

Rakúsko

Počet obyvateľov (v tis.): 8 111
Rozloha (km²): 83 858
Hustota obyvateľov (počet na km²): 96,7
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 32,5%

Slovensko

Počet obyvateľov (v tis.): 5 398
Rozloha (km²): 48 845
Hustota obyvateľov (počet na km²): 110,5
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 42,3%

Slovinsko

Počet obyvateľov (v tis.): 1 986
Rozloha (km²): 20 273
Hustota obyvateľov (počet na km²): 98,0
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 51%

Španielsko

Počet obyvateľov (v tis.): 40 977
Rozloha (km²): 504 782
Hustota obyvateľov (počet na km²): 81,2
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 21,9%

Švédsko

Počet obyvateľov (v tis.): 8 867
Rozloha (km²): 449 964
Hustota obyvateľov (počet na km²): 19,7
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 16,7%

Taliansko

Počet obyvateľov (v tis.): 57 482
Rozloha (km²): 301 230
Hustota obyvateľov (počet na km²): 190,8
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 32,8%

Veľká Británia

Počet obyvateľov (v tis.): 59 287
Rozloha (km²): 244 820
Hustota obyvateľov (počet na km²): 242,2
Podiel obyvateľov žijúcich na vidieku: 10,6%

Zdroje:

FAO – Organizácia spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo www.fao.org
(údaje o svetovej populácii z roku 2002),

centrálny portál Cyperskej republiky
www.cyprus.gov.cy,

geografický server www.zemepis.com

Členská schôdza VOKA

Jarná členská schôdza OZ VOKA sa konala 29. apríla v Banskej Bystrici. Účastníci si tradične vypočuli správu o činnosti organizácie a správu o hospodárení za uplynulý rok. Členská schôdza schválila plán práce na rok 2004 a tiež rozpočet. Medzi najvýznamnejšie projekty patrí projekt Služby zamestnanosti pre mladých ľudí na vidieku – profesionálne vzdelávanie a mikropôžičky, ktorý sa bude realizovať v Banskobystrickom kraji.

Predsedníčka správnej rady Miroslava Bučanová oboznámila prítomných s rozhodnutím správnej rady – na základe vlastnej žiadosti odvolať Janu Mečiarovú z postu riaditeľky organizácie a menovať na toto miesto Jelu Tvrdoňovú s účinnosťou od 1. mája 2004.

Členská schôdza bola výnimočná účasťou členov. Milým prekvapením bolo stretnúť opäť tých, ktorým povinnosti nedovolili prísť na stretnutia aj 2–3 roky.

Najväčšiu poctu nám preukázala Christine Weiss-Daugherty, čestná predsedníčka VOKA, ktorá pricestovala na návštevu Slovenska z USA so svojím manželom Chuckom Daughertym. Pani Christine bola riaditeľkou ACDI/VOCA, americkej organizácie, ktorá pôsobila na Slovensku v rokoch 1996–2000, nástupníčkou ktorej sa stala VOKA. Vo svojom príhovore okrem iného povedala: „Stále sa tu cítim ako doma, mám tu veľa priateľov. Niektoré tváre som medzi vami hneď spoznala, ale som rada, že je tu aj mnoho nových tvárí. Pred rokmi ma na Slovensko poslali, aby som tu uviedla organizáciu, ktorá bude pomáhať vidieku. Podľa toho čo počúvam a dozvedám sa, tak sa to podarilo.“

-mh-

Predstavujeme novú riaditeľku

Jela Tvrdoňová vyštudovala Poľnohospodársku univerzitu v Nitre. Absolvovala mnoho významných vzdelávaní v zahraničí a zároveň má bohaté praktické medzinárodné skúsenosti s rozvojom vidieka.

Sama pokladá za svoju kľúčovú kvalifikáciu tieto oblasti: 14 rokov skúseností v oblasti vzdelávania dospelých v poľnohospodárstve a rozvoji vidieka, 13 rokov skúseností v oblasti poradenstva a technickej pomoci v rozvoji vidieka - zostavovanie, realizácia, manažment, monitoring a hodnotenie programov, plánov a projektov v rozvoji vidieka, sociálno-ekonomických a rodových analýz, vidieckej turistiky, vidieckeho podnikania, budovania vidieckych partnerstiev, 6 rokov skúseností s programom SAPARD a inými EÚ predvstupovými nástrojmi – pro-

17 • • • • •

Záber z členskej schôdzy VOKA – zamestnankyne VOKA spolu s prvou riaditeľkou Ch. Weiss (štvrtá zľava), odstupujúcou riaditeľkou J. Mečiarovou (vpravo) a novou riaditeľkou J. Tvrdoňovou (vľavo)

gramovanie, implementácia, monitoring a hodnotenie, certifikát SEAGA-FAO metodika sociálno-ekonomických a rodových analýz, FAO tréner – facilitátor, skúsenosti s praktickým využitím a výukou na univerzite.

••••• 18

Jej životným krédom je: Keď chceme meniť veci, musíme najprv zmeniť ľudí.

-mh-

VOKA začína nový projekt

Katarína Kubiňáková

Dňa 18. júna 2004 sa uskutoční úvodný informačný seminár k projektu „Služby zamestnanosti pre mladých ľudí na vidieku – profesionálne vzdelávania a mikropôžičky“. Cieľovou skupinou projektu sú mladí ľudia vo veku 18–30 rokov a projekt sa realizuje v Banskobystrickom kraji. Má dva špecifické ciele: po prvé, podporiť samozamestnanosť mladých ľudí na vidieku, posilniť ich podnikateľské zručnosti a poskytnúť mikropôžičky a po druhé, zlepšiť služby zamestnateľnosti pre mladých ľudí na vidieku.

Seminár sa bude konať v priestoroch Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB Banská Bystrica na Kuzmányho ulici č. 1. so začiatkom o 9:00 hodine.

Dvojočný projekt iniciovala a finančne podporila talianska Nadácia UNIDEA – Unicredit Foundation so sídlom v Miláne. Projekt manažuje OZ VOKA. Záštitu nad projektom prevzal minister práce, sociálny vecí a rodiny SR Ing. Ľudovít Kaník.

Žraloci útočia – alebo s čím sa môžete stretnúť

Michaela Heretová

Tvorba Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) je horúca téma. S približujúcou sa možnosťou čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ sa zväčšuje tlak na starostov obcí, aby bol čím skôr v obciach či mikroregiónoch vypracovaný PHSR. Tlačia podnikatelia, pretože sa obávajú, že nebudú podporené ich projekty – tie musia byť v súlade so stratégiou PHSR, tlačia mimovládne organizácie, ktoré chcú riešiť problémy v sociálnej oblasti, v oblasti kultúry, vzdelávania, zamestnanosti a ďalších.

Obciam predpisuje vytvoriť PHSR zákon o regionálnom rozvoji, teda starostovia a zastupiteľstvá sú tí zodpovední. Je veľmi dobre, že sa v tomto procese spájajú a vytvárajú stratégie v rámci mikroregiónov, alebo na úrovni okresov. Programovanie rozvoja je takto lacnejšie, ale najmä vo väčšom území sa dajú problémy riešiť komplexne a systémovo.

Na Slovensku je niekoľko organizácií, ktoré sa tvorbou PHSR obcí a regiónov zaoberajú už niekoľko rokov. Majú vypracované vlastné metodiky, odskúšali si ich v praxi a na základe svojich skúseností vedia pružne reagovať na miestne potreby. Väčšina z nich zapája do procesu tvorby PHSR v čo najširšom meradle miestnych obyvateľov.

Ale ako húb po daždi sa vyrojilo mnoho „narýchlo vyrobených“ firiem, ktoré vidia pred sebou rýchle peniaze – veď obce PHSR súrne potrebujú. Nedávno sme sa

zúčastnili prezentácie firmy, ktorá sa uchádza o prácu na strategickom pláne mikroregiónu Horehron. Prezentácia bola naozaj pekná, farebná. Akosi však nikde nezaznelo meno firmy či spoločnosti, ktorá ju robila a ani po skončení nikde nezostal žiadny kontakt. Toto je prinajmenšom nezvyčajné. Ale výrazne zaznelo, že prezentujúci pán pracuje na ministerstve kultúry (žiadny konflikt záujmov?).

Postup tvorby PHSR nám bol veľmi dobre známy („ako vlastný“). Preto sme sa opýtali, či firma používa vlastnú metodiku a ak nie, tak akú a na akom základe. Odpoveď: Používajú metodiku ARVI, ktorá je zverejnená na ich stránke a každý si ju môže stiahnuť. Spoločná metodika Agentúry pre rozvoj vidieka (ARVI) z Nítry a Vidieckej organizácie pre komunitné aktivity (VOKA) z Banskej Bystrice na webovských stránkach týchto organizácií zverejnená nie je a ani nikdy nebola. Odporúčený postup pri tvorbe PHSR bol publikovaný v publikáciách vydaných na pomoc pre rozvoj vidieka (napr. Príručka facilitátora pre rozvoj vidieka, RRS, 2002), ktoré sú dostupné zdarma alebo ich možno kúpiť. Tiež bol uverejnený v časopise VOKA štvrťročne v decembri 2002 a spoločnom časopise VOKA a Vidieckeho parlamentu Náš vidiek v januári 2004. Väčšina starostov okresu Brezno ich dostala zdarma. Prečo nemali odvahu pustiť sa do práce sami? Je naivné domnievať sa, že niekto zverejní svoje duševné vlastníctvo do takej hĺbky, aby si na ňom niekto iný postavil svoj vlastný biznis. A okrem toho, slušní ľudia v slušnej spoločnosti uvádzajú zdroj, odkiaľ čerpali.

Druhá otázka: Aké skúsenosti máte s prácou v rozvoji vidieka, koľko rozvojových stratégií ste doteraz vytvorili a v ktorých mikroregiónoch? Odpoveď: Ako firma žiadny, prezentujúci pán sám vytvoril stratégiu rozvoja kultúry pre VÚC Košice a na vidieku začínajú.

Posledná otázka sa týkala výsledného dokumentu: Aký je výstup, čo všetko obsahuje a či nám môžu taký dokument ukázať. Odpoveď: Bude obsahovať to, čo je predpísané – ľudské zdroje, prírodné bohatstvo, hospodárstvo... Niečo majú na diskete, ale teraz to nebudú prezentovať, keď bude záujem, tak potom v kuolároch.

Nepresvedčili. Napriek tomu si želáme, aby plánovanie dopadlo pre mikroregión Horehron dobre. A dúfame, že pri rozhodovaní kompetentných v iných mikroregiónoch bude dôležité, aby bola stratégia rozvoja urobená dobre – odborne, kvalifikovane, s ľuďmi, ktorí tam žijú a budú sa môcť o ňu všetci oprieť, a nie to, či budúce projekty niekto presadí, pretlačiť.

Opravy

V prechádzajúcom čísle časopisu Náš vidiek (2/2004) sme na osobitnom mieste neuviedli poďakovanie Nadácii Ekopolis z Banskej Bystrice, ktorá finančne podporila vydanie čísla. Nadácii Ekopolis sa týmto ospravedlňujeme a aspoň dodatočne ĎAKUJEME.

V predchádzajúcom čísle nášho štvrťročníka sme na tretej strane v poďakovaní tým, ktorí prispeli na vydávanie časopisu nesprávne uviedli názov OZ Medzihorie z Radobice-Cerovej. Združeniu sa ospravedlňujeme.

(r.)

Zasadnutie predsedníctva Vidieckeho parlamentu v Humennom

..... 20

Ivan Rončák

V marci (26.–27. 3.) smerovali kroky členov predsedníctva VIPA na východ Slovenska do Humenného v Prešovskom kraji. Pred samotným pracovným rokovaním sa stretli so zástupcami samospráv a mikroregiónov Košického a Prešovského kraja. Okrem výmeny informácií a získania podnetov na

advokačné aktivity VIPA bolo stretnutie venované aj informáciám o príprave projektu technickej pomoci SAPARD na spracovanie Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) mikroregiónov a pripravám na založenie regionálneho Vidieckeho parlamentu v Košickom kraji.

Vzhľadom na to, že prvé tohtoročné zasadnutie predsedníctva v Sučanoch bolo tematicky venované projektu Technickej pomoci SAPARD pre spracovanie PHSR mikroregiónov, marcové stretnutie si ako svoj program stanovilo riešenie vnútroorganizačných záležitostí a určenie plánov činností jednotlivých výborov na rok 2004. Predsedníctvo prijalo nové znenie organizačného poriadku VIPA, v ktorom presnejšie vymedzilo vzťahy a náplň činnosti jeho orgánov, najmä predsedu a kancelárie predsedníctva VIPA. Jeho súčasťou je tiež nový rokovací poriadok predsedníctva.

Pozornosť prítomných členov predsedníctva sa následne sústredila na plán aktivít advokačného a inštitucionálneho výboru. Advokačný výbor si vytýčil na rok 2004 tri priority, ktoré nadväzujú na advokačné aktivity VIPA v roku 2003. Okrem dotiahnutia technickej stránky financovania vidieckych manažérov ostávajú prioritnými úlohami navýšenie zdrojov v Programe obnovy dediny a presadenie finančného nástroja na podporu endogénneho rozvoja vidieka typu LEADER. Inštitucionálny výbor minulý rok vyvíjal len minimálne aktivity a jeho existencia sa v štruktúre výborov VIPA ukázala ako nadbytočná. Preto predsedníctvo schválilo jeho zrušenie a prenos jeho úloh na Radu regiónov zloženú zo zástupcov krajov v predsedníctve a schválilo Akčný plán Rady regiónov na rok 2004.

Predsedníctvo sa podrobnejšie zaoberalo aj prípravou Dní vidieka v NR SR, ktoré budú slávnostne otvorené 16. júna 2004 v Bratislave.

Zástupkyňa Košického kraja v predsedníctve Silvia Szabóová z OZ SOSNA (v pravo) v rozhovore so zástupcami mikroregiónov v kraji, v diskusii o príprave založenia VIPA KE

foto: Ivan Rončák

Stručne z VIPA

- **Vidiecky parlament Trenčianskeho kraja má od 1. marca svoje vlastné priestory.** Trenčianskemu vipanovi Dušanovi Mitickému v správe kancelárie pomáha Slávka Prekopová. Kontaktné údaje na kanceláriu VIPA TN sú nasledovné:

Adresa: Generála M. R. Štefánika 661/2,
914 91 Trenčianske Teplice

Tel.: 032/655 26 08

E-mail: dualmit@stonline.sk

- **III. zasadnutie VIPA sa uskutoční 15.-16. októbra 2004 v PARK hoteli v Hokovciach** v oblasti Hontu, o ktorom sa hovorí, že má nohy v Dunaji a hlavu opretú o Sitno. Toto otvorené fórum všetkých vidieckych aktivít sa stretne po dvoch rokoch, aby formulovalo stratégie rozvoja vidieka na ďalšie obdobie. Účastníci budú rozdelení do štyroch pracovných skupín, ktoré prichýlia obce Hrušov, Sebechleby, Prenčov a Uňatín. Okrem pracovného programu bude pripravená vidiecka večera so špecialitami hontianskej kuchyne, s ochutnávkami hontianskych vín a ľudovou hudbou. Srdečne pozývame všetkých, ktorým záleží na rozvoji vidieka a chcú byť spoluvytvorcami programu pre vidiek na ďalšie dva roky.

- **Realizácia technickej pomoci z programu SAPARD pri spracovaní programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónov je realitou.** Traja administrátori (VIPA TN kraja, VIPA BB kraja a VIPA PO kraja) podpísali zmluvy s Ministerstvom pôdohospodárstva SR, 5. mája boli v Banskej Bystrici vybrate mikroregióny a následne sa konalo prvé

stretnutie vonkajších expertov na Počúvadle. Práce v mikroregiónoch bude metodicky koordinovať Vidiecky parlament a celý projekt by mali ukončiť regionálne konferencie o dosiahnutých výsledkoch a skúsenostiach na jeseň budúceho roku.

- **Vidiecky parlament bol pozvaný do Národného konventu o EÚ (NK o EÚ).** Rozhodovanie na úrovni EÚ je značne vzdialené od občanov aj od občianskej spoločnosti, keďže väčšinu legislatívy prijíma Rada ministrov, teda zástupcovia vlád členských krajín EÚ. Preto Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku prišla s myšlienkou vytvoriť diskusné fórum na národnej úrovni, ktoré by jednak slúžilo ako pôda pre odbornú diskusiu a jednak by malo dopad na tvorbu politických rozhodnutí. Národný konvent o EÚ je zložený zo zástupcov všetkých kľúčových častí slovenskej spoločnosti – predstaviteľov exekutívy, legislatívy, súkromného sektora, mimovládnych organizácií, samosprávy, médií i širokej verejnosti. Výsledkom činnosti NK o EÚ sú odporúčania adresované predstaviteľom zodpovedným za prípravu národných pozícií k jednotlivým sektorovým politikám EÚ. Jeho činnosť prebieha v deviatich pracovných skupinách a Vidiecky parlament v ňom reprezentuje 6 zástupcov – v pracovnej skupine Regionálna politika a regionálny rozvoj Michal Kravčík, Martina Pavlovkinová a Peter Rusnák a v pracovnej skupine Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Soňa Ludvigová, Jela Tvrdoňová a Adriana Verešpejová.

Voľný čas detí na vidieku

• • • • • 22

*Darina Saxunová
koordinátorka VKF*

Čo môžete alebo nemôžete zažiť vo svojej obci? Skúmali ste to niekedy? Objavné cesty doma i „za hranicami“ svojej obce uskutočňujeme s deťmi v rámci projektu Na vidieku i v meste – voľnočasové príležitosti, kde ste?

Spoločné náučno-zábavné jednodňové pobyty umožnili deťom zažiť toto:

Banská Bystrica – deti si mohli vyskúšať nové zručnosti – cestovanie verejnou dopravou a mestskou hromadnou dopravou (z 15 detí jedna tretina nikdy nebola v Banskej Bystrici), práca s počítačom a internetom, orientácia v múzeu, v školskej knižnici, robenie si poznámok, práca s eu-

roobalmi a zakladačmi, aktívne počúvanie, zorganizovanie sa v rámci svojej skupinky a koordinácia s ostatnými skupinami na spoločnom pobyte, vytvorenie a dodržiavanie dohodnutých pravidiel, prezentačné zručnosti pri predstavovaní seba a svojich aktivít v obci.

Polomka (okr. Brezno) – deti, ktoré sa zúčastnili spoločného pobytu mali zážitkami nabitý celý deň – polovica z detí sa prvýkrát v živote dotkla koňa, ich majitelia nám vyšli v ústrety, takže si deti vyskúšali aspoň sedenie na koni. Počas obedu v miestnom stravovacom zariadení sa zas niektoré deti vyjadrili, že doteraz nikdy nejedli v reštaurácii. Popoludní deti z mesta ocenili možnosť dotknúť sa ľudových exponátov v miestnom múzeu – vraj „je to lepšie ako len pozeranie sa na vitrínu“. Prínosný bol interaktívny výklad. Počas návštevy tety tkáčky mali deti možnosť na vlastné oči vidieť, ako sa tká, vyskúšať si to, ohmatať starodávne výšivky a počúvať o radoostiach i starostiach spojených s týmto krásnym, ale náročným remeslom a umením zároveň. Ujo hrnčiar deti tak očaril, že zabudli na odchod autobusu. Neistotu v očiach, či ozaj majú zobrať „tú hnusnú mazľavú špinu“ do rúk, vystriedali otvorené ústa a zatajený dych, keď sa na kruhu začal odvíjať život taniera, vázy, krčahu. Všetko to doprevádzané výborným výkladom a príbehmi. Časť našej skupiny sa rozhodla cestovať vlakom, nakoľko niektoré z detí ešte vo vlaku nesedeli, menšia – motorizovaná časť sa počas obhliadky polomskej architektúry stretla s pánom redaktorom z Rádia Regina. Pozval deti k sebe domov na čaj a ukázal vidieckym deťom, ako sa fotografuje s digitálnym fotoaparátom, ako sa dajú okamžite vytlačiť fotky a ako sa „strihá zvuk na počítači“ a pripravuje nahrávka do rozhlasového vysielania.

Malá Lehota – hlavným programom bol festival Gajdošské fašiangy s odborným výkla-

*Fašiangovníci v Malej Lehote
foto: Darina Saxunová*

dom gajdošov, názornými ukážkami hry na tradičné hudobné nástroje. Tradičný fašiangový tanec a fašiangový obed deti očaril. Spoločný pobyt sa končil pri mori – teda pri Kamennom mori, zaujímavom mieste na náuhochnom chodníku Vojšín.

Pokračovanie v nasledujúcom čísle.

Návrat vidieckych studní

Darina Saxunová
koordinátorka VKF

Medzinárodný Deň Zeme znamenal pre slovenský vidiek návrat siedmich obecných studní k životu. Správna rada Vidieckeho komunitného fondu, n. f. (VKF) v rámci mikrograntového Vidieckeho vodného programu 2004 schválila finančnú podporu na obnovu verejných zdrojov vody pre Občianske združenie Nádej v Uňatine, obce Čierny Balog, Hrušov, Jedľové Kostofány, Malú Lehotu, Mikroregión Južné Sitno – pre obec Baďan, Regionálne združenie MARIKOVÁ – pre obec Dolná Mariková.

Miestni obyvatelia začali s opravami studní začiatkom mája a voda z nich bude k dispozícii už v tejto letnej sezóne. Vidiecki aktivisti predpokladajú, že užívaním tradičných zdrojov vody ušetrí počas sezóny minimálne 400 000 litrov pitnej vody z iných zdrojov. V budúcnosti bude úspora vyššia, veď studne budú slúžiť aj v ďalších rokoch. Podľa slov miestnych projektových koordinátorov si „ľudia dobre zráťajú, či sa im oplatí udržiavať si studňu s dobrou vodou, alebo ju do roka zničiť a potom sa obzerať, odkiaľ by zobrali vodu napríklad na letné zavlažovanie.“

Projekt sme pripravovali v roku 2003, ktorý bol Medzinárodným rokom pitnej vody a počas ktorého mnohé obce výrazne pocítili, že voda je „tekuté zlato“. Som rada, že aj vďaka podpore Nadácie Ekopolis ožije zašlá krása centier obcí, neutrálna pôda na diskutovanie a riešenie občianskych problémov.

Cieľom projektu je dosiahnuť návrat kvalitejšej vody na vidiek, prispieť k trvalo udržateľnému hospodáreniu s vodou a podporiť rozvoj vidieckych komunit ich zapojením do verejného rozhodovania.

Malá Lehota – oživa studňa z roku 1920, obnovená v 1943
foto: Darina Saxunová

Jedľové Kostofány – mnohí ani netušia, že pod troskami sa ukrýva 100-ročná studňa
foto: Darina Saxunová

Voda a domácnosť

••••• 24

Rudolf Pado

- Okná a riad umývajte roztokom octu a vody (2 lyžičky octu/liter vody).
- Na odstránenie mastnoty z riadu použijte kuchynskú soľ alebo aspoň čistiace prostriedky, ktoré neobsahujú fosfor.
- Upchaté odpady výleviek vyčistíte gumovým zvonom, inštalatérskym perom alebo sódou. Proti ich upchatiu používajte krycie sitko na výlevku.
- Uprednostňujeme sprchovanie (do 10 minút) pred kúpaním. Rozdiel medzi štvorčlennou rodinou, kde sa kúpe iba jeden a ostatní sprchujú a trojčlennou rodinou, kde sa kúpu všetci traja každý druhý deň, sa prejavil v účte za vodu v sume 6000 Sk!
- Na WC si zaobstarajte regulačný splachovač (dvojitá nádrž – pre oddelené splachovanie pre malú a veľkú potrebu), alebo aspoň zmenšime objem nádrže WC vložením 2-litrovej fľaše naplnenej vodou alebo zmenou nastavenia plávaka.
- Nikdy nesplachujeme staré lieky a chemikálie.
- Utesníme všetky kvapkajúce batérie a tesnenia. Pri 1 kvapke za sekundu vykvapká z neutesnenej batérie 20 litrov mesačne. V domácnosti nainštalujeme pákové batérie.
- Používame biologicky odbúrateľne práce a čistiace prostriedky bez optických zjasňovačov, fosfátov. Tieto prostriedky správne dávujeme.
- Pri praní využívame plnú kapacitu práčky.
- Používame tekuté mydlo (rýchlejšie umytie rúk).
- Čistenie zubov a holenie zásadne vykonávame pri zatvorených vodovodných kohútikoch.
- Riad umývame v napustenom umývacom

dreze. Ušetríme saponát aj vodu! Riad umytý od nečistôt neskôr opláchneme v čistej vode. Pri desaťminútovom umývaní pod pustenou vodou trikrát týždenne spotrebujeme 7 800 litrov horúcej vody/rok, pri používaní dvojdrezu iba 2 340 litrov/rok! Ďalšou možnosťou, okrem inštalácie dvojitého drezu je zakúpenie umývačky riadu (šetrí 50 % vody).

- Pravidelne sledujeme a merajme spotrebu vody.
- Nainštalujeme si na výtokovú rúru vodovodnej batérie „perlič vody“, zníži spotrebu o 40 %.
- V kúpeľni nainštalujeme regulovateľnú sprchovaciu hlavicu.
- „Recyklujeme“ dažďovú vodu (polievanie záhrady, umývanie, záhradné jazierko a pod.).
- Auto umývame v špecializovaných umývacích linkách, o ktorých vieme, že majú doriešenú recykláciu odpadových vôd.
- Žumpy vyprázdňujeme legálnym spôsobom (nie do vodného toku), nepoužívame systém trativodu. Najlepšie je vybudovať domácu ČOV alebo v žumpe používať mikrobiologický prípravok, ktorý obsah žumpy premení na substrát a vodu. Vodu rozstrikame na trvalý trávny porast a substrát je možné použiť v záhrade.
- V zime nikdy nesofme chodníky. Využívame prostriedok našich starých mám – popol.
- Používame recyklovaný papier.
- V záhrade používame organické hnojivá a využívame metódy biologickej ochrany rastlín.
- Vysádzame vo voľnej krajine stromy a kry, budujeme jazierka pre obojživelníky, udržujeme studničky... to všetko posilňuje ekologickú stabilitu krajiny.

Autor je predseda OZ Tatry a odborný lektor v projekte VKF Vidiecka živá voda.

Spoločne pre 21. storočie – hľadanie budúcnosti

Michaela Heretová

Týmto projektom, ktorý sme v Polomke na podnet občianskeho združenia TREND začali realizovať na jeseň uplynulého roku, začala tvorba spoločného programu hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja (PHSR) obce. Sme prvou obcou v mikroregióne Horehron, ktorá programovanie „načala“.

Mnohí si možno kladú otázku, načo nám to bude. Obec je povinná tento program mať zo zákona o podpore regionálneho rozvoja (č. 503 z roku 2002). Môže sa stať, že nebudú podporené projekty (podnikateľské, obecné, neziskových organizácií – čo je napríklad združenie obcí v mikroregióne) z fondov EÚ, pokiaľ nebudú v súlade s rozvojovým programom obce. Ak ho obec nebude mať, nebude s čím byť v súlade. Preto na jeho tvorbe záleží rovnako samospráve, občanom aj podnikateľom. Je dôležité, aby sme vedeli, čo potrebujeme vyriešiť ako prvé a čo budeme budovať neskôr, čo je pre nás najdôležitejšie a na čom momentálne až tak nezáleží, alebo odkiaľ budeme mať peniaze na spolufinancovanie projektov.

Jednotlivé časti PHSR sú: Komunitný prieskum, vízia, analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození, audit zdrojov, analýza problémov, ciele a priority, akčný plán. Tento postup často používame v bežnom živote, len to takto všetko

nenazývame. A spoločne plánovať v obci sme už začali a mali by sme plánovať aj v mikroregióne našu budúcnosť. Napríklad ako rodinnú oslavu. Najprv sa obyčajne všetkých spýtame, čo by sa im páčilo – aby sme boli čo najviac spokojní. Potom dáme dokopy spoločnú predstavu – víziu: čo by sme chceli jesť a piť – holandské syry, francúzske vína, slovenskú borovičku, čokoládovú tortu..., aké prestieranie, kvety, svietniky, poháre, príbory... Potom sa zamýšľame nad tým, v čom sme dobrí a v čom sú naše nedostatky: máme nový

25 • • • •

Ilustračné foto
foto: František Hereta

výkonný sporák a teta Anna je vynikajúca kuchárka, ale máme málo riadu a malé priestory. Zistíme si, aké príležitosti by sme mohli mať napríklad na kúpu lacnejších potravín a porozmýšľame, čo by mohlo ohroziť našu peknú predstavu. Potom preskúmame naše zdroje – v komore, v pivnici, ale aj v peňaženke, alebo to, kto nám môže pomôcť. A už sme pri problémoch a pátrame po ich príčinách. Ak budeme vedieť odstrániť príčiny, budeme

vedieť riešiť problémy a môžeme si vlastne povedať, čo chceme robiť a v akom poradí (ciele a priority), napláňovať si jednotlivé kroky, rozdeliť úlohy (akčné plány). A už nezostáva iné, len si vysúkať rukávy a spoločne sa pustiť do práce.

• • • • • 26

Čo teda máme za sebou v Polomke? Na základe komunitného prieskumu bola zostavená spoločná vízia obyvateľov, aká by mala byť obec v roku 2024 a analýza silných a slabých stránok obce a tiež analýza príležitostí jej rozvoja a ohrození rozvoja.

Najprv sa uskutočnila anketa. 20 anketárov navštívilo 920 domácností s dotazníkmi. Vrátilo sa 372 vyplnených dotazníkov, čo je viac ako 40%. Pri predpoklade, že domácnosť v priemere tvoria 3 ľudia, otázkami sa zaoberalo viac ako 1 100 občanov. Informácie spracovala a vytvorila víziu a analýzu pracovná skupina zložená zo starostu obce, poslancov obecného zastupiteľstva, riaditeľky ZŠ, členov OZ TREND, členov miestneho dobrovoľného hasičského zboru a podnikateľov.

Svoju predstavu o budúcnosti vyjadrili aj deti. V závere novembra bola vyhlásená pre žiakov ZŠ výtvarná súťaž Ako si predstavujete život v Polomke v roku 2024. Súťaže sa zúčastnilo 176 detí. Súťaž bola vyhodnotená na Jedličkovej slávnosti v ZŠ. Výstava z prác detí bola nainštalovaná vo vestibule Kultúrneho domu v Polomke. Prezrelo si ju viac ako 1000 návštevníkov filmových a divadelných predstavení.

Verejné vyhodnotenie projektu sa uskutočnilo 25. decembra 2003. Spojili sme ho s divadelným predstavením miestnych ochotníkov a vystúpením folklórneho súboru Brezinky v kultúrnom dome. Na vyhodnotení bolo prítomných 400 divákov a 70 účinkujúcich. Pri ochoze z budovy mohli prítomní vyjadriť svoj súhlas alebo nesúhlas v „hlasovacom zariadení“. Na stene vo vestibule boli plagáty s víziou a

analýzou silných stránok, slabých stránok obce, príležitostí rozvoja a ohrození. Pri nich boli valce zhotovené z plastových fliaš, do ktorých prítomní vhadzovali malé papierové guľôčky. Väčšina sa vízia páčila.

Spoločnú víziu obce a analýzu na svojom februárovom zasadnutí odsúhlasilo obecné zastupiteľstvo.

Vízia občanov Polomky:

Polomka v roku 2024: Bude to pekná, čistá, upravená a bezpečná obec so zdravou prírodou v okolí, kde budú žiť spokojní, vzdelaní, tolerantní a pohostinní ľudia so záujmom o veci verejné. Bude tu cestovný ruch na vysokej úrovni, dostatok pracovných príležitostí (v poľnohospodárstve, v priemysle šetrnom k životnému prostrediu a v službách). Tiež tu bude mnoho príležitostí na aktívne využívanie voľného času.

SWOT analýza:

Silné stránky: 1. lyžiarsky vlek, 2. kultúrne, folklórne a historické dedičstvo, 3. príroda a poloha obce, 4. školy, 5. ľudia a združenia, 6. zdravotné stredisko a služby, 7. cestovný ruch a služby

Slabé stránky: 1. nezamestnanosť, 2. nedostatok financií, 3. rómske etnikum, 4. cesty, 5. zlý vzťah k životnému prostrediu, 6. komunikácia vedenia obce s občanmi, 7. zdravotnícke služby – kvalita a rozsah

Príležitosti: 1. cestovný ruch, 2. podnikanie (spracovanie dreva, poľnohospodárstvo, služby), 3. zdravé životné prostredie, 4. vzdelávanie, 5. vstup do EÚ

Ohrozenia: 1. nezamestnanosť, 2. zlé medziľudské vzťahy (etniká, susedia), 3. ľahostajnosť a nedostatočná vzájomná komunikácia, 4. zlý vzťah k životnému prostrediu, 5. nedostatočný prístup k informáciám a k vzdelávaniu

Víťazom II. ročníka súťaže Dedina roka je obec Hrušov

Slovenská agentúra životného prostredia tento rok usporiadala druhý ročník celoslovenskej súťaže „Dedina roka 2003“. Jej výsledky boli slávnostne vyhlásené 6. 2. 2004 v obci Hrušov. Súťaž je príležitosťou prezentovať úspechy, krásy a výnimočnosť slovenského vidieka nielen na Slovensku ale aj v zahraničí. Ocenenie je síce iba prestížne, má však obrovský význam, pretože vytvára veľké možnosti pri presadzovaní a propagácii nielen samotnej obce, ale aj regiónu a celej krajiny.

Charakter kritérií aj samotné hodnotenie sa nieslo práve v duchu motto európskej súťaže pre rok 2004, ktoré vyzýva európsky vidiek k zachovaniu jedinečnosti, miestnej osobitosti a originalite prístupov a myslenia v živote obyvateľov obcí pri uskutočňovaní ich obnovy a rozvoja.

Do súťaže sa v súlade s kritériami a cieľmi Programu obnovy dediny na Slovensku prihlásilo celkom 21 obcí z celého Slovenska. Hodnotenie obcí sa uskutočnilo v októbri a novembri hodnotiacou komisiou zloženou zo zástupcov partnerských organizácií, ktorými boli Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Spolok pre obnovu dediny, Agentúra pre rozvoj vidieka, Združenie miest a obcí Slovenska, Vidiecky parlament a samosprávne kraje, z ktorých prihlásené obce pochádzali.

Hodnotiacimi kritériami v piatich kategóriách (Dedina ako hospodár, Dedina ako maľovaná, Dedina ako klenotnica,

Dedina ako pospolitosť, Dedina ako partner) boli najmä kvalita života človeka na dedine, atmosféra spolupráce na miestnej úrovni, metódy a techniky práce samosprávy s verejnosťou a v konečnom dôsledku pohľad a postoj obyvateľov k rozvoju obce a jej budúcnosti.

Po návštevách obcí, dlhých rozhovoroch a zložitom porovnávaní padlo konečné rozhodnutie – udeliť 12 ocenení a jednu hlavnú cenu. Hodnotiacia komisia sa zhodla na tom, že hlavná cena v súťaži „Dedina

27 • • • • •

Prezident SR Rudolf Schuster odovzdáva cenu starostovi víťaznej obce Hrušov Pavlovi Bendíkovi
foto: SAŽP

roka 2003“ patrí obci Hrušov (okres Veľký Krtíš v Banskobystrickom kraji). Víťazná obec Hrušov preukázala najlepšie komplexné výsledky vo všetkých cieľoch Programu obnovy dediny vo vzťahu k pravidlám a vyhlásenému motto súťaže. Spolu s právom požívať titul „Dedina roka 2003“ získala aj právo reprezentovať Slovenskú republiku v európskej súťaži.

HRUŠOV, v ktorom žije 902 obyvateľov, je podhorská malá dedinka v pohorí Krupinská Planina nenápadná svojou polohou ale veľmi známa svojím bohatým ľudom. V nehostinnom prostredí a ťažkých podmienkach hospodárenia s pôdou tu žije najväčšie bohatstvo skromných, pracovitých a privetivých ľudí. Hrušov je nositeľom ľudovej kultúry a vidieckeho spôsobu života regiónu Hont. Už veľa rokov udržiava ľudovú kultúru, remeslá a hodnoty ducha človeka na slovenskom vidieku. Obec je každoročným organizátorom kultúrnej akcie celoslovenského významu – Festivalu ľudovej kultúry a remesiel Hontianska paráda za účasti 15 tisíc návštevníkov a viac ako 100 partnerov zo širokého okruhu podnikateľov, občanov, obcí, organizácií a dobrovoľníkov. V Hrušove sa každý cíti ako doma. Hontiansky folklór a kultúra predurčuje obec Hrušov a jej obyvateľov k vytvoreniu novodobého symbolu kultúry slovenského vidieka v súčasných náročných ekonomických podmienkach a tlaku globalizácie na identitu národa. V Hrušove ľudia robia „veľké veci“, dokážu spojiť pôvodné a tradičné hodnoty s novým a moderným životom v pevnom zakotvení v rodnej zemi. So svojou mentalitou a chuťou žiť zachovávajú laznicke osídlenie, tufopieskovcové pivnice, kroj, pospolitosť a kultúru ako jedinečné hodnoty pre budúce generácie, ktoré budú žiť a „dýchať“ pre vidiecky spôsob života.

*Z podkladov SAŽP
spracoval Ivan Rončák*

Sieť európskych vidieckych informačných centier Carrefour

Magdaléna Bernátová

Carrefour nie je len známa sieť hypermarketov, ale aj sieť vidieckych informačných centier o Európskej únii. Prvých osem pilotných informačných kancelárií na vidieku založila Európska komisia v roku 1988. V súčasnosti existuje okolo 130 centier Carrefour v krajinách EÚ. Informácie, ktoré rozširujú, však nie sú obmedzené len na spoločnú poľnohospodársku politiku. Ich cieľ je širší – informovať verejnosť o Európskej únii a jej politikách a opatreniach, ktoré sa týkajú vidieckych oblastí, stimulovať dialóg a spoluprácu a podporovať ľudí vo výmene skúseností. Každá kancelária Carrefour je miestom stretávania, diskusným fórom a miestom, kde ľudia môžu plánovať svoje aktivity a rozvíjať nové nápady. „Sme viac ako len informačná služba. Pomáhame premeniť európsku informáciu na miestnu aktivitu“, hovorí Camilla Tellas z kancelárie jedného z Carrefourov vo Švédsku.

*Ľudové remeselné výrobky z Walesu
foto: Wales crafts*

Carrefour nie sú samostatné právnické osoby. Status informačného centra Carrefour s právom niesť logo s typickým „i“ s dvanástimi hviezdikami v tvare body získavajú už existujúce organizácie. Tieto organizácie musia mať skúsenosti v poradenstve a pomoci vidieckym komunitám v ich regióne, dobrú znalosť komunálnej

politiky, vytvorené vzťahy s inými organizáciami aktívnymi na vidieku a kontakty s národnými a regionálnymi úradmi a sieťami v rozvoji vidieka. Sieť Carrefour je koordinovaná a podporovaná Generálnym riaditeľstvom Európskej komisie pre tlač a komunikáciu.

Jedna z kancelárií Carrefour vo Veľkej Británii sa nachádza v severnom Walese. Pôsobí v Podnikateľskom centre v Anglesey. Toto centrum poskytuje služby prostredníctvom vydávania pravidelných informačných letákov, aktualizovania informácií na webovej stránke samosprávy Anglesey, organizovania seminárov a konferencií na podporu vidieckeho rozvoja.

V centre je možnosť získať zdarma publikácie o politikách EÚ, poskytuje záujemcom aj ďalšie referencie pre vyhľadávanie informácií o politikách EÚ. Uľahčuje miestnym subjektom vyhľadávanie partnerov, čo je podstatnou podmienkou pre prístup k programom EÚ.

Podnikanie vo vidieckom cestovnom

••••• 30

ruchu/ švédske skúsenosti

Začať podnikáť sa dá úspešne aj po päťdesiatke

Pani Margaret Carling je majiteľkou firmy, ktorá sa zaoberá ekologickým cestovným ruchom. Keď mala päťdesiat rokov, zmenila prácu v materskej škôlke a začala študovať a podnikáť. Vždy ju zaujímala história a preto v rokoch 1993–1994 študovala na univerzite odbor Interpretácia kultúrneho a historického dedičstva. Pre podnikanie si vymyslela produkt „Putovanie po stopách legend a povestí“. Na konci putovania účastníci dostali jedlo – zvyčajne rybu pripravenú na ohni, vodu, pivo. Jedlo sa na

drevených tanieroch s drevenou lyžicou. Pili bylinkové čaje. Počas putovania bolo možné stretnúť žobrákov, vojakov, zbojníkov... Pre každú túru potrebovala 15–20 účinkujúcich vo veku 3–65 rokov. Produkt mal názov „Jazdecká cesta kráľa Karola I.“

Realizácia produktu si vyžadovala veľa organizačnej práce a preto hľadala niečo jednoduchšie, pretože podnikala len sama. A tak začala robiť ekologický cestovný ruch. V oblasti Schinda v r. 1997 zrekonštruovali farmy. V súčasnosti má v projekte osem fariem, kam privádza turistov s cieľom spoznať kultúrne dedičstvo a využívanie miestnych zdrojov. Ponuka zahŕňa remeslá, muziku, polia s jahodami a malinami, kde si turisti zbierajú plody sami. Vytvára stále nové produkty – vychádzky, túry. Okrem toho učí na univerzite ekologický cestovný ruch.

Z materskej škôlky k chovu oviec a výrobe kožených doplnkov

Pani Inger Monson bola bývalou učiteľkou, užívajúcou si dôchodkový vek, ktorá sa práve presťahovala na vidiek. Pretože chcela byť užitočná, začala chovať ovce, napriek tomu, že nemala žiadne skúsenosti. Po čase začala spracovávať kožu, kúpila fabriku, ktorú plánovali zatvoriť. Do práce zapojila aj svoju rodinu: nevesta vyšťudovala módne návrhárstvo, pomáhajú aj ďalší členovia rodiny. Dnes pani Monson zabezpečuje nielen výrobu a spracovanie koží, ale z jej návrhárskej a krajčírskej dielne vychádzajú luxusné výrobky (odevne, bytové doplnky apod.) Distribúciu si zabezpečuje sama aj prostredníctvom vlastného ateliéru.

Spoločné podnikanie na ostrove

Ostrov Torpen peží na jazere Sommen. Má 40 km² a 65 trvalých obyvateľov. V roku 1989 komunita začala uvažovať o tom, čo budú robiť v budúcnosti. Vláda totiž uzavrela kompu, ktorá bola ich najbližším spojením s pevninou. V roku 1991 si 14 ľudí

Švédsko – ilustračné foto,
archív SOSNA

z ostrova založilo spoločnosť, ktorá začala podnikáť v oblasti cestovného ruchu. V roku 1992 začali prevádzkovať kompu, čerpaciu stanicu pre lode (na jazere je asi 2000 malých lodí) a minimarket. Zároveň vytvorili priestor pre kemping. V roku 1993 spustili prevádzku kaviarne a lodnej reštaurácie. Pri budovaní spoločnosti pracovali dobrovoľne. Zo 14 majiteľov 2 osoby vedú spoločnosť. V kempe v súčasnosti pracuje počas leta 20 ľudí. Je tam miesto pre 48 karavanov a 6 stanov. Sezóna trvá 120 dní. Doteraz investovali do kempingu 4–5 miliónov švédskych korún (SEK). Majitelia vložili do projektu spolu 1,2 mil. SEK (práca + peňažný vklad), od vlády a samosprávy dostali 1 mil. SEK a získali úver 1,2 mil. SEK. Pre nový projekt „Domček na vode“ získali 1 mil. SEK z grantu Európskej únie, čo je asi 40 percent rozpočtu.

Dedinka ako živý „skanzen“

Dedinka ASEN je ukážkou, ako miestni obyvatelia využívajú miestne zdroje pre cestovný ruch a zároveň pritom zachovávajú kultúrne dedičstvo. Na prvý pohľad vyzerá ako skanzen, aký poznáme aj zo Slovenska, tento je však živý. V jednej z budov, ktorá pôvodne bola maštafou pre ošipané, majú dnes seminárnu miestnosť, kde robia prednášky o využívaní miestnych zdrojov, partnerstvách, spolupráci apod. V jednom z farmárskych domov je reštaurácia s ponukou miestnych jedál, v druhom je mládežnícka ubytovňa, v humne je múzeum. Dedinka je navštevovaná turistami celoročne.

*Spracované podľa: Janka Mikušáková,
Švédsko – študijná cesta – získané skúsenosti*

Oživenie laponskej kultúry – príležitosť pre mladých/ príklad z Fínska

31 • • • • •

Projekt bol realizovaný v regióne východného Fínska – Laponsku rokoch 2000–2003. Nadväzoval na problém vysokej nezamestnanosti v regióne, nedostatku kultúrnych podujatí a odchod mladých ľudí na juh Fínska za prácou. Cieľom projektu bolo poskytnúť mladým ľuďom možnosť zúčastniť sa na plánovaní a realizovaní rôznych umeleckých projektov v rámci Tvorivej dielne v Pyhänturii, ktorá bola založená už v roku 1997. V projekte spolupracovala aj Akadémia umenia, miestne divadlo, dve miestne samosprávy, regionálna samospráva, miestni podnikatelia a ďalšie inštitúcie. Akadémia umenia poskytla každý rok vzdelanie a tréning pre 20–30 mladých nezamestnaných od 18–25 rokov z regiónu východného Laponska. Dôraz je na učenie prácou – sami plánujú a realizujú umelecké podujatia využívajúce miestnu kultúru. Takto dostali príležitosť zvýšiť svoje možnosti získať prácu na základe nových poznatkov a skúseností v oblasti umenia a tiež sociálnych zručností. Cieľom projektu bolo tiež vytvoriť 1–5 pracovných miest miestnej umeleckej dielni. Umelecká dielňa poskytla tiež príležitosť pre 200 detí stredných škôl do 15 rokov zúčastniť sa jej umeleckých projektov. Takto vznikli nové typy kultúrnych programov, založených na využití miestneho kultúrneho a prírodného dedičstva Laponska, ktoré sú zaujímavé nielen pre miestnych občanov, ale aj pre návštevníkov tohto fínskeho regiónu.

Multimediálne informačné kiosky v baníckych oblastiach/

príklad zo Španielska

Projekt pokrýva územie 52 miestnych samospráv v tradičných baníckych regiónoch León a Palencia, ktoré majú problémy s izoláciou a informovanosťou. Osem multimediálnych informačných kioskov bolo inštalovaných v budovách mestských úradov (Bembibre, Vega de Espinareda, Villablino, La Robla, Cistierna, Guardo a Barruelo) a jeden v Junta of Castilla a León s cieľom uľahčiť prístup k informáciám pre samosprávy a pre užívateľov. Hlavnými cieľovými skupinami boli mladí nezamestnaní, mladí ľudia hľadajúci prvýkrát prácu, nezamestnaní vo veku 25–29 rokov, ženy, hlavne vo veku 24–29 rokov a ďalšie, ktoré hľadajú svoju prvú prácu alebo sa chcú vrátiť na trh práce, handicapovaní, dlhodobo nezamestnaní, postihnutí útlmom baníctva, pracujúci s rizikom straty pracovného miesta, riaditelia a technickí zamestnanci podnikov v oblasti baníctva. Užívatelia takto získali informácie o politikách a službách rozvoja zamestnanosti, rozvoja podnikania, zdravotníctva a sociálnych služieb. V kioskoch sú tiež dostupné informácie o investíciách v baníckych oblastiach, ako napr. výstavba a rekonštrukcia pätnástich zariadení miest určených ako miestne konzultačné streiská v rôznych miestnych samosprávach v provinciách León a Palencia, obnova a rozšírenie štyroch zdravotných centier

v baníckych oblastiach, aktivity na ochranu životného prostredia v rôznych miestnych samosprávach.

Na projekte spolupracovali Regionálne združenie samospráv v baníckych oblastiach, Konfederácia podnikateľských organizácií v regiónoch Castilla a León, Regionálna únia odborov, Regionálna rada pre priemysel, obchod a cestovný ruch a ďalšie inštitúcie. Výsledkom projektu je vytvorenie niekoľkých nových podnikov a pracovných miest.

Zdroj: *Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre regionálnu politiku* – http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm

Spracovala: *Magdaléna Bernátová*

Milí naši čitatelia, chceme vydávať časopis o Vás a pre Vás. Preto nás zaujíma Váš názor na toto číslo, ktoré bolo venované téme – rozšírenie EÚ. Prosíme Vás o odpovede na otázky, ktoré nám pomôžu pripravovať pre Vás čoraz lepši časopis.

Anketový lístok vystrihnite a pošlite na adresu Vidieckeho parlamentu uvedenú v tiráži. Môžete však aj prepísať čísla otázok a odpovede napísať priamo do e-mailu, ktorý pošlete

do kancelárie Videckeho parlamentu (vipa@vipa.sk), alebo navštívte internetovú stránku VIPA www.vipa.sk, vyplňte anketový lístok priamo vo svojom počítači a pošlite ho e-mailom k nám do kancelárie.

Z neanonymných odpovedí budú vyžrebovaní traja výhercovia, ktorí získajú tričká a tašky s logom Vidieckeho parlamentu. Jeden výherca získa aj špeciálnu cenu – CD Folklorne fantázie. Ďakujeme!

Redakčná rada

1. Ako ste spokojný/spokojná s týmto tematickým číslom k rozšíreniu EÚ?

☐ Veľmi spokojný/á ☐ Skôr spokojný/á ☐ Skôr nespokojný/á ☐ Veľmi nespokojný/á

2. Ktoré články v tomto čísle Vás najviac zaujali?.....

.....

3. Ktoré články Vás v tomto čísle, naopak, nezaujali?.....

.....

4. Uveďte svoje odporúčania pre ďalšie zameranie časopisu (podčiarknite príslušné vyjadrenie, ktoré Vám najviac vyhovuje pre každú súčasť časopisu):

Tematické zameranie každého čísla	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Aktuality o politikách pre rozvoj vidieka EÚ	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Aktuality o politikách pre rozvoj vidieka v SR	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Príklady rozvoja vidieka v SR	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Príklady rozvoja vidieka v EÚ	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Príklady rozvoja vidieka iných krajín	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Reportáže zo zaujímavých akcií na vidieku	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Fotoreportáže	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Aktuality z VIPA, VOKA a VKF	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Vysvetľovníček	rozšíriť	ponechať	zúžiť
Bodka za číslom	rozšíriť	ponechať	zúžiť

5. Ste ochotný/á prispieť do niektorého z budúcich čísiel časopisu?

.....

Ak áno, s akou témou by ste chceli prispieť?

.....

.....

.....

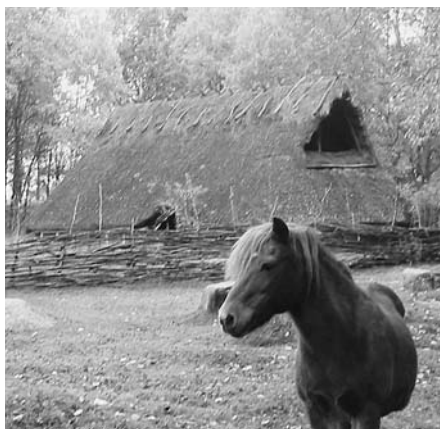
.....

Ak sa chcete zapojiť do žrebovania o ceny, uveďte prosím, Vaše meno a adresu:

Fotokoláž

Európske národné dedičstvo. Niekoľko ukážok tradičných európskych vidieckych domov. Architektúra využívajúca pôvodné materiály: hlina, slama, drevo a kameň.

• • • • • 34

a) | c)
b) | d)

a) *Slovinsko*
b) *Wales*
c) *Švédsko*
d) *Maďarsko*

Európska komisia

je hlavný výkonný orgán EÚ. Zodpovedá za realizáciu jednotlivých politik EÚ, navrhuje legislatívne normy a rozpočet Únie a sleduje ich dodržiavanie členskými krajinami. Pre jej početnosť a viditeľné kompetencie je synonymom európskej byrokracie. Administratívny aparát EK pracuje v rámci jednotlivých generálnych riaditeľstiev, na čele ktorých stojí úradník – generálny riaditeľ. Ich prácu politicky usmerňuje 25 komisárov. Tí zasadajú a prijímajú rozhodnutia v pléne, podobne ako národné vlády.

Európsky parlament

je zložený zo 787 poslancov volených priamo občanmi. Počet europoslancov za jednotlivé krajiny je odvodený od politickej dohody založenej na počte obyvateľov žijúcich v krajine. Slovensko tak podľa zmluvy z Nice z decembra 2000 bude zastupovať 14 poslancov. Európsky parlament (EP) sa podieľa na prijímaní legislatívy EÚ v určitých oblastiach. Nikdy však nemôže rozhodnúť sám, vždy len v spolupráci s Radou EÚ. Najdôležitejšou právomocou EP je schvaľovať rozpočet EÚ a predsedu a členov Európskej komisie a kontrolovať ich prácu.

Rada Európskej únie

je častejšie nazývaná aj Rada ministrov. Je to kľúčový legislatívny orgán Európskej únie. Schádza sa podľa potreby v rôznom zložení – ministri financií, zahraničných vecí, vnútra a spravodlivosti a pod. Rozhoduje buď jednomyseľne, kvalifikovanou alebo jednoduchou väčšinou.

Európska rada

nie je samotná inštitúcia EÚ, ale je to zhromaždenie vrcholných predstaviteľov národných štátov s predsedom Európskej komisie. Tzv. summity predstavujú fórum na strategické rozhodnutia o ďalšom smerovaní a podobe jednotlivých sektorálnych politik EÚ.

Európska rada sa stretáva 3 až 4-krát do roka – dva stretnutia bývajú v krajine, ktorá v danom polroku Rade predsedá, medzitým sa stretáva Rada v Bruseli.

Európsky súdny dvor

zabezpečuje dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní Zmluvy o ES a Zmluvy o EÚ. Rieši spory v oblasti legislatívy EÚ medzi inštitúciami EÚ, inštitúciami EÚ a členskými štátmi, ako aj medzi fyzickými a právnickými osobami, ak je jednou zo sporných strán inštitúcia EÚ alebo je predmetom sporu nejaký legislatívny akt Únie. Jeho rozhodnutia upresňujú a vysvetľujú právne akty EÚ a sú tak jedným zo zdrojov práva EÚ.

Dvor auditorov

overuje správnosť účtovných postupov európskych inštitúcií, vrátane rozpočtu EÚ.

Ivan Rončák

35 • • • •

Bodka za číslom

„Projekt, ktorý tvoríte, musí byť srdcom stratégie mikroregiónu. Vyberte si jeden najdôležitejší a predložte ho spoločne. To znamená – vedieť spolupracovať!“

Wladimira Laccore, Jazerá v Charente na konferencii „Európske fondy pre rozvoj regiónov Slovenska“, 28.–30. 4. 2004, Banská Bystrica v rámci výstavy For Region v Banskej Bystrici, máj 2004

Vidiecka organizácia
pre komunitné aktivity

Kontakt:

Nám. S. Moyzesa 4,
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 16 91,
fax: 048/415 16 93
e-mail: voka@voka.sk

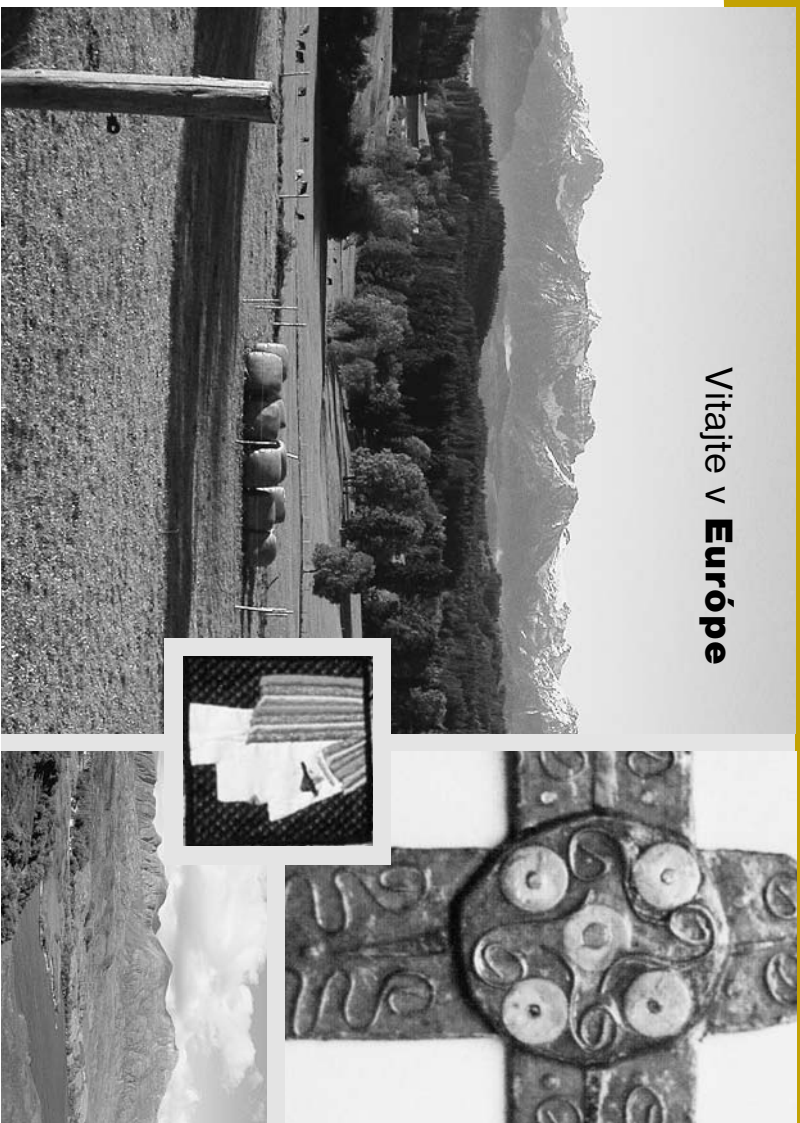

VIDIECKY
PARLAMENT
NA
SLOVENSKU

Kontakt:

Námestie SNP 7,
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 20 22,
mob.: 0905/55 89 29
e-mail: vipa@vipa.sk

Vitajte v **Európe**

Adresát:

.....
.....
.....